

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. An voluntas moveatur ab intellectu & appetitu quoad specificationem,
& seipsam, ac cæteras potentias, quoad exercitium moveat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

placitiam: sumptum autem præcisè in communi, secundum rationem universalem, non involvitur particularis, nec est existens, nec possibile existere: Ergo nec potest voluntatem movere.

Secundò probatur: Bonum non movet practice, nisi in quantum exercet rationem convenientem ad appetentem: Sed non potest exerceri iste ratio, nisi bonum sit conveniens, vel ratione sui, vel ratione alterius, & consequenter vel propter se, vel propter aliud: Ergo bonum abstrahens ab utroque, nequit practice movere.

Explicatur magis: Sicut licet actus humanus secundum se abstrahatur à circumstantiis, & ita secundum se, & ex ratione & quidditate sui obiecti possit esse indifferens; in individuo tamen non potest abstrahere à circumstantiis, & sic debet determinari esse bonus vel malus, ut docet S. Thomas infra qu. 18. art. 9. Ita licet bonum secundum se, & in abstracto, non dicat quòd sit bonum propter se, vel propter aliud, sed tantum quòd sit perfectum & appetibile; in exercitio tamen non potest movere, & practice proponi ab intellectu, nisi proponatur vel ut diligendum gratià sui, quòd est ipsum proponi ut finem in actu exercitio; vel ut diligendum in ordine ad alterum, quòd est ipsum proponi ut medium in actu exercitio. Unde

Ad confirmationem dicatur, actum simplicis volitionis esse circa finem, non respectivè seu comparative sumptum, sed absolutè & secundum se consideratum, seu ut gratià sui amabilem: finis enim duo habet, nempe quòd sit appetibilis gratià sui, & quòd sit ratio appetendi alia quæ in ipsum ordinatur; sub prima ratione, terminat actum simplicis volitionis, sub altera verò attingitur ab actu intentionis, non à simplicis volitione, ut patebit ex dicendis corollario sequenti.

Colliges ultimò: sex esse tantum actus humanos à voluntate elicitos, nempe volitionem, fructuionem, intentionem, consensum, electionem, & usum: de quibus agit D. Thomas ab hac questione usque ad 16.

Probatur: Omnis actus humanus à voluntate elicitus, vel est circa finem, vel circa media: At circa finem sufficienter constituuntur tres actus, nempe volitio, fructio, & intentio; & circa media sufficienter alii tres, scilicet consensus, electio, & usus: Ergo non sunt plures quàm sex. Major patet ex dictis corollario præcedenti. Minor quoad primam partem probatur. Voluntas vel fertur in finem absolutè, & sic constituitur simplex volitio; vel ut quiescens in fine, & sic constituitur fructio; vel quatenus finis est terminus alicujus quòd in ipsum ordinatur, & sic constituitur intentio: Ergo circa finem solum tres actus versantur, nimirum volitio, fructio, & intentio. Suadetur etiam quoad secundam: Nam vel voluntas vult media absolutè, & sic constituitur consensus; vel vult unum medium præ alio, & sic constituitur electio; vel media applicat ad aliquid, & sic ponitur usus, seu applicatio potentie executive ad opus: Ergo non sunt plures actus à voluntate elicti circa media, quàm tres assignati; nempe consensus, electio & usus.

Dices: Nullus est actus in appetitu sensitivo, cui non correspondeat similis in voluntate: Sed in appetitu sensitivo sunt undecim actus, quos passiones appellamus, nempe amor & odium, desiderium & fuga, delectatio & tristitia, spes

A & desperatio, timor & audacia, ac ira, ut docet D. Thomas infra qu. 23. art. 4. Ergo tot etiam erunt actus in voluntate, & non solum sex quos enumeravimus.

Respondeo, verum esse dari ex parte voluntatis actus, respondentes illis qui sunt in appetitu sensitivo; sed nego illos inter se eandem servare distinctionem & numerum: multa enim, quæ in inferioribus sunt dispersa, reperiuntur adunata in superioribus: unde sicut ea quæ pertinent ad diversos sensus inferiores, à sensu communi percipiuntur; sic voluntas per sex actus enumeratos fertur ad ea, quæ appetitus sensitivus per undecim actus, quos passiones appellamus, attingit.

In articulo 3. quærit D. Thomas, utrum voluntas eodem actu moveatur in finem, & in id quòd est in finem? Sed de hoc redibit sermo infra qu. 12. art. 4.

DISPUTATIO V.

De Motivo voluntatis.

Ad questionem 9. Divi Thomæ.

CUM motivum voluntatis sit causa actuum qui ab illa procedunt, ad tractatum de actibus voluntatis pertinet agere de ejus motivo, & modo quo illa movetur. Unde de primo agemus in hac disputatione: de secundo in sequenti.

ARTICULVS I.

An voluntas moveatur ab intellectu & appetitu quòd specificatorem, & seipsam, ac carere potentias quoad exercitium moveat?

NOTANDUM ex D. Thoma hic art. 1. voluntatem moveri, nihil esse aliud quàm eam reduci de potentia ad actum, & de statu indifferentiæ ad statum determinationis: quare tot erunt motiones voluntatis, quot erunt ejus indifferentiæ. Duplex verò est voluntatis indifferentiæ, una dicitur indifferentiæ contradictionis, quæ est ad duo contradictoriè opposita; scilicet agere vel non agere, amare v. g. vel non amare: alia dicitur indifferentiæ contrarietatis, id est, ad duo contrariè opposita, & est inter terminos positivos, putà agere hoc vel illud, amare vel odio habere. Igitur duplex quoque datur voluntatis determinatio, & motio, duplici jam dictæ indifferentiæ correspondens: una quæ voluntas reducitur de indifferentiæ contradictionis; & hæc dicitur motio quoad exercitium, quia voluntatem, indifferentem ad agendum vel non agendum, determinat hic & nunc ad exercendum suum actum: alia verò quæ reducitur de indifferentiæ contrarietatis; & hæc vocatur motio quoad specificationem, quia voluntatem indifferentem ad plura objecta diversæ speciei, determinat potius ad unum, quàm ad aliud. De hac ergo duplici voluntatis motione breviter hic agendum est, & declarandum à quo voluntas tam quoad specifica-

tionem, quam quoad exercitium determinetur A
& moveatur ?

§. I.

Prima difficultas resolvitur.

2 **D**ico primò : Voluntatem moveri quoad
specificationem ab intellectu ; non quod
ipse formaliter specificet actus voluntatis, sed
quia applicat, & proponit ei id quo tam ipsa
quàm ejus actus specificantur formaliter.

Conclusio sic explicata est Divi Thomæ art.
1. & communis inter Theologos, potestque fa-
cile suaderi. Motivum voluntatis quoad speci-
ficationem est illud quod determinat voluntatem
ad unum specie actum, potius quàm ad alium :
Sed intellectus determinat, modo in conclusio-
ne posito, voluntatem ad actum unius speciei,
potius quàm alterius: Ergo illam movet quoad
specificationem. Minor probatur: Voluntas non
elicit hunc specie actum potius quàm alium,
nisi quia tendit in hoc potius objectum quàm in
aliud: Sed quod tendit in hoc potius objectum
quàm in aliud, habet ab intellectu, istud potius
objectum quàm aliud proponente: Ergo intel-
lectus proponendo voluntati objectum, illam
movet & objectivè determinat, ut eliciat hunc
specie actum potius quàm alium.

Dico secundò : Voluntatem moveri etiam
ab appetitu quoad specificationem, non directè
& immediatè, sed indirectè & mediatè. Ita D.
Thomas art. 2.

3 **P**robatur: Ex affectu seu passione appetitus
sensitivi homo disponitur, ut objectum intelle-
ctui appareat conveniens aut disconveniens:
nam ut ait Philosophus 3. Ethic. *Qualis unusquis-
que est, talis finis videtur ei*, id est, juxta modum
quo aliquis est dispositus, judicat objectum ef-
fecte conveniens vel disconveniens: Cùm ergo
objectum determinet voluntatem ad unum spe-
cie actum potius quàm ad alium, appetitus, me-
diatè saltem & indirectè (mediate scilicet ju-
dicio intellectus, cui objectum sub ratione
convenientis aut disconvenientis representat)
voluntatem quoad specificationem movere po-
test. Quod ut magis declaretur:

4 **O**bservandum est, quod dum aliquid conve-
niens aut disconveniens apprehenditur per sen-
sus externos, & per phantasia (cujus notitiâ
regulatur appetitus sensitivus) exurgit in ipso
appetitu vehemens motus prosecutionis aut
fugæ, cum quadam corporis alteratione, &
rursus totum hoc representatur in phantasia;
phantasma autem virtute intellectus agentis
moveri intellectum possibilem, imprimendo ei
horum omnium representationem, ex qua in-
tellectus possibilem, convertendo se ad prædictum
phantasma, illa apprehendit, & exhibet vo-
luntati; voluntas autem prorumpit in actum
prosecutionis aut fugæ, proportionatum mo-
tui appetitus sensitivi, si succumbat; aut
disproportionatum, si resistat.

5 **E**x quo intelliges unum valde notabile, scilicet
vehementiam motionis appetitus sensitivi
oriri ex eo quod versetur immediatè circa sin-
gularia, & tangentia sensus. Cùm enim singula-
ria, & sensibus conjuncta, sint in statu existendi,
& habendi omnes circumstantias, in quo solum
statu possunt acquiri; idèò efficacius moventur,
quàm res in communi considerata, & à sensibus

remota. Et ob hanc etiam rationem magis tra-
himur ad res materiales & sensibiles, quàm ad
immateriales & divinas: quia scilicet istæ sunt
magis à sensibus remotæ, quàm illæ.

§. II.

Alia difficultas expeditur.

Dico tertio: Voluntatem movere quoad
exercitium omnes alias potentias, exceptis
potentiis animæ vegetativæ. Ita S. Doctor hic
art. 1. & 1. p. quæst. 82. art. 4. ubi sic discuit:
In omnibus potentiis activis ordinatis, illa potentia,
B qua respicit finem universalem, movet potentias que
respiciunt fines particulares. Et hoc apparet tam in
naturalibus, quàm in politicis. Culum enim, quod agit
ad universalem conservationem generabilium, movet
omnia inferiora, quorum unumquodque agit ad con-
servationem propria speciei, vel etiam individuali. Rex
etiam, quia intendit bonum commune totius regni,
movet per suum imperium singulos præpositos civita-
tum, qui singulis civitatibus curam regiminis impen-
dunt. Objectum autem voluntatis est bonum & finis
communis: qualibet autem potentia comparatur ad al-
iquid bonum proprium sibi conveniens, sicut visus ad
perceptionem coloris, intellectus ad cognitionem veri.
Et ideo voluntas per modum agentis movet omnes ani-
mae potentias ad suos actus, præter vires naturales ve-
getativæ partis, que nostro arbitrio non subduntur.
C Quibus verbis utramque partem conclusionis
luculenter docuit ac probavit.

Sed quæres, an voluntas potentias inferiores
ad suos actus moveat & applicet, ex vi natura-
lis sympathiæ & colligationis quam habet cum
ipsis, absque impressione alicujus realis, & sine
physica potentiarum inferiorum mutatione;
vel in hac applicatione & motione aliquid reale
& physicum eis imprimat, quod realiter & phy-
sicè illas immutat?

Respondeo, utramque opinionem esse proba-
bilem, licet secunda videatur probabilior, &
menti S. Thomæ conformior: nam in tra qua. 16.
art. 1. de potentiis voluntati inferioribus ait:
Comparantur ad voluntatem, à qua applicantur ad-
D gendum, sicut instrumenta ad principale agens. Et 1. p.
quæst. 82. art. 4. citato, asserit voluntatem movere
intellectum, & omnes vires animæ, sicut alterans
moveri alteratum, & impellens moveri impulsam: Sed
principale agens, quando moveri instrumentum,
aliquid reale ei imprimat, & alterans alteratum ac
impellens impulsam: Ergo ex D. Thomæ voluntas
movendo & applicando potentias inferiores ad
suos actus, eis imprimat aliquid reale prævium
ad earum operationes, sive illud sit motio vir-
tuosa, sive virtus, aut qualitas fluens & transiens.
Quamvis enim actio voluntatis sit formaliter
immanens, virtualiter tamen potest esse tran-
siciens, & habere duplicem terminum seu effe-
ctum; unum in seipso, qui est pondus quoddam
in objectum quod prosequitur; & alium extra
se in potentias quas movet, qui est quædam mo-
tio seu impulsus, aut vis aliqua fluens & tran-
siciens, quæ ad agendum applicantur, & reducuntur
de potentia in actum: non enim repugnat
ab eadem potentia plures attingi effectus ordi-
næ quodam.

Ad do quod sympathia solum deseruit in po-
tentias, quæ sic subordinantur, quod una non
possit resistere alteri; ubi enim datur resisten-
tia, non vincitur nisi immutando & movendo: Sed

Sed alia potentia interdum resistunt motioni & applicationi voluntatis, ut patet in intellectu, qui interdum non sinit se applicari à voluntate ad considerationem alicujus objecti, sed ipsa invita & renitente ad alia distrahitur: Ergo signum est potentias animae non moveri à voluntate, ratione sympathiae & colligationis, sed per aliquid eis realiter à voluntate impressum, cujus impulsus aliquando superatur à resistantia illarum potentiarum.

Non est etiam omittendum, ex motione & applicatione voluntatis redundare in potentias inferiores quandam perfectionem intrinsecam, aliquam scilicet modum liberatis, quem non haberent, si non moverentur ab illa; ex quo fit quod appetitus inferior sit subiectum virtutum moralium infusarum, ut in tractatu de virtutibus ostendimus: difficile autem id potest intelligi & explicari, nisi admittatur aliquid reale in potentis inferioribus, ex motione & applicatione voluntatis derivatum, quò eleventur ad operationem; propriam virtutem specificam antecedentem: Ergo voluntas potentias inferiores movet & applicat ad suos actus, per impressionem alicujus virtutis aut impulsus, & non ex vi solius naturalis sympathiae & colligationis quam habet cum illis, ex eo quòd in eadem anima conjungantur & radentur.

Dico ultimò: Voluntas non solum alias potentias, sed etiam seipsam movet quoad exercitium. Est etiam D. Thomae art. 3. hujus questionis.

Probat in argumento *sed contra*: quia voluntas est domina sui actus, & in ipsa est velle & non velle. In corpore probat hoc discursu: Ita se habet finis in appetitibus, sicut principium in intelligibilibus: Sed intellectus per hoc quod cognoscit principium, reducit seipsum de potentiam actum, & movet seipsum ad cognoscendas conclusiones: Ergo similiter voluntas ex eo quod vult finem, reducit seipsam & movet ad volendum ea quae sunt ad finem.

Dices: Si voluntas moveret seipsam, esset in continuo motu: Sed hoc est falsum: Ergo & D. Thomae probatur sequela: Nam mobile movetur ad praesentiam sui moventis: Sed voluntas est semper sibi praesens: Ergo si moveat se, semper movebitur.

Respondeo, negando sequelam. Ad probationem dico cum D. Thoma hic in resp. ad 2. quod voluntas non est semper sibi praesens in ratione motivi: quia non semper adest actualis voluntati, per quam seipsam movet ad electionem mediocritatis. An verò ad primam etiam volitionem finis se moveat, dicemus articulo sequenti.

ARTICULVS II.

An in prima volitione finis voluntas seipsam moveat?

§. I.

Quibusdam praemissis difficultas proponitur.

NOTANDUM primò: Volitionem finis posse dici primam, vel simpliciter & respectu totius vitae, quam scilicet homo elicit dum primò pervenit ad usum rationis; vel solum secundum quid, & in aliquo ordine seu negotio; quam nimirum in aliquo negotio tractando a-

liquis primò habet, ut dum quis incipit velle sanari, aut bellum gerere, vel ingredi religionem: & haec intentio aliquando habet connectionem cum aliis actibus antecedentibus: interdum verò nullum supponit actum priorem, cum quo formaliter aut virtualiter connectatur.

Notandum secundò: Duobus modis posse intelligi, voluntatem se movere in finem: Primò largè & commaniter, per hoc scilicet quod producit actum tendentem in finem; quòd contingit, cum regulatur per cognitionem finis, formaliter à finis est. Secundò strictè & propriè, cum nimirum non solum producit actum tendentem in finem, sed etiam per actum praecedentem se applicat ad illum. Et de hac motione loquimur in praesenti, non verò de alia; cum certum sit in prima intentione finis voluntatem dirigi à cognitione finis, & tendere in illum formaliter quà talis est. Unde

Notandum tertio: Aliud esse in actibus voluntatis, liberè elicere actum, & aliud deliberatè se habere ad illum. Nam ad liberè elicendum actum, sufficit quod voluntas illum eliciat cum dominio & indifferentia, saltem in exercitio, ita quod nec ex meritis objecti, nec ex aliqua causa effectivè influente, aut iudicio proponente necessitetur ad unum. Ad hoc autem ut deliberatè procedat, oportet quod fiat ex consilio & deliberatione rationis, & quod voluntas ex aliquo priori actu se reducat in alium. His praemissis,

Duae se offerunt difficultates breviter hinc discutienda. Prima est, an homo in prima intentione finis, quam habet initio vitae moralis, dum primò pervenit ad usum rationis, per consilium & deliberationem rationis se moveat, vel ad illam à Deo specialiter moveatur & applicetur? Secunda, an voluntas indigeat hac speciali motione & applicatione Dei, nedum initio vitae, quantum ad primum actum simpliciter, sed etiam pro omni primo actu, seu negotio quod homo de novo incipit.

Ratio dubitandi pro una parte est, quia si solum pro primo actu totius vitae Deus debet movere in actu suo voluntatem, ruit fundamentum quo D. Thomas hic art. 4. probat necesse esse voluntatè moveri ab aliquo exteriori principio: scilicet quia cum voluntas non semper sit in actu, sed quandoque in actu, quandoque in potentia, non potest semper seipsam reducere de potentia in actum, sed necesse est ponere quod in primum actum moveatur & applicetur ab aliquo exteriori movente. Hic autem discursus procedit in quolibet primo actu & negotio quod homo incipit: nam sicut ad primum actum simpliciter, non supponitur in voluntate aliquid ex quo se moveat, ita nec in primo actu cujuslibet negotii: Ergo nedum in primò actu simpliciter, & initio vitae, sed etiam in quolibet negotio, debet specialiter à Deo moveri.

Nec valet respondere, ad primum actum cujuslibet negotii praesupponi primum actum circa finem simpliciter ultimò, ex quo possit voluntas se applicare ad finem particularem in hoc particulari negotio. Non valet, inquam, quia finis particularis interdum est contrarius fini ultimo simpliciter, cujus intentio praerexit, ut contingit quando aliquis primò se convertit ad Deum, postea verò fertur in aliquem finem malum particularem, aut e contra: Ergo tunc saltè non potest dici quod voluntas se moveat ex pra-